

VIÑAS, Ángel (ed., 2023). *En el combate por la historia. La República, la guerra civil, el franquismo*. Barcelona: Ediciones de Pasado y Presente.

El primer any complet després de l'arribada de Hitler a la Cancelleria es van registrar 64 condemnes judicials a mort. El 1934, van ser 74. El 1935, 94. El 1936, 68. El 1937, 106 i el 1938, 67. En total unes 473. Xavalla en comparació del cas franquista. Els detinguts «polítics» ascendien a 23.000 al juny de 1935 vaig veure, després de diverses oscil·lacions, a 11.265 al desembre del 1938. Les morts a Dachau entre 1936 i 1938 van ser les següents: 10, 69, 370 y, a Buchenwald, entre 1937 y 1939, 48, 771 y 1.235 com a mínim. El total és de 2.500. No són xifres completes, però no divergeixen gaire de les identificades com a finals. Segons sir Ian Kershaw cap al 1939 uns 150.000 comunistes i socialistes havien passat per camps de concentració; 12.000 havien estat condemnats per alta traïció i uns 40.000 havien estat detinguts per delictes polítics menors.

Les xifres que coneixem del franquisme, i en aquest particular després de la guerra, no deixen la dictadura espanyola en una bona situació comparativa. Al contrari. Les seves són molt superiors.

Naturalment, les magnituds alemanyes anteriors estan referides al terror «regular». També cal tenir en compte l'irregular. Del 30 de gener del 1933 al 30 de juny del 1934, és a dir, en any i mig, durant el període d'imposició de la dictadura hitleriana, es van produir entre 800 i 1.200 assassinats. Doncs bé, aquest darrer número es va assolir, per exemple, a la zona controlada pel general Queipo de Llano cap a finals de juliol de 1936. En menys de quinze dies (p. 20).

[...] en plena guerra civil entre francesos i de resistència contra els alemanys, en circumstàncies absolutament abominables i excepcionals, el nombre de víctimes que poden atribuir-se a les dues primeres categories ascendeixen a 3.100 i 1.434 respectivament [es refereix a víctimes d'afusellaments per condemnes a mort i a ostatges afusellats sense judici]. Molts, per descomptat, però de nou força menys que les de la repressió franquista entre el 1939 i el 1948 quan, no cal oblidar-ho, seguia vigent l'estat de guerra. Sense comptar els morts per malaltia i manca d'atenció, respecte a les quals no hi ha estimacions excessivament fiables.

Si de la dictadura nazi es passa a la italiana, la comparació encara és pitjor per al franquisme. Segons Bosworth, en el procés cap a la seva implantació el 1922 i posteriorment, Mussolini va liquidar entre 2.000 i 3.000 oponents polítics. Al final del feixisme unes 13.000 persones havien patit desterraments i, en temps de pau, terme de referència que és igual que el nostre, el tribunal especial rellevant havia imposat només nou sentències de mort. D'aquí que Bosworth accepti que, pel que fa a la dimensió interna, el règim mussolinià, d'altra banda tan repel·lent, fos infinitament menys sanguinari que el soviètic, el hitlerià o... el franquista (p. 21).

A l'anterior cal afegir el fet que, malgrat haver dut a terme una acció suposadament lloable i patriòtica per salvar Espanya, els franquistes van fer tot el possible per amagar els seus excessos, des del no registre de cadàvers als cementiris durant la guerra fins a l'ocultació d'una gran part de la documentació en què pogué reflectir-se el que va passar.

El públic espanyol en general, i no parlem dels joves que no arriben a la universitat, ignora majoritàriament que la dictadura franquista va ser, descomptant les víctimes ocasionades per

la guerra mundial en els casos alemany i italià, la segona més sanguinària d'Europa, molt per davant de la italiana.

En aquestes condicions és, crec, acceptable afirmar que a la dictadura franquista només la va sobrepassar, això sí, a distància considerable, la soviètica (p. 22).